

Етапи та методи прогнозування показників проеКТованих фінансових звітів

У статті висвітлюються методика проектування фінансових звітів, етапи підготовки проєКТованих (прогнозних) фінансових звітів, методи прогнозування і аналізу фінансових показників. При прогнозуванні діяльності підприємства використовуються виробничі програми, кошториси витрат, програми збуту.

фінансова звітність, фінансовий розділ стратегічних планів, довгострокове планування, короткострокове планування, прибутки, збитки, доход, кон'юктура ринку, потік коштів, методи прогнозування

У зарубіжних країнах менеджери і аналітики багатьох компаній складають не тільки фінансову звітність за минулий рік, але й проєКТовані фінансові звіти на наступний рік або декілька років. Прогнозовані фінансові звіти призначені як для внутрішнього планування, так і для подання зовнішнім користувачам (наприклад, кредитним установам для отримання позик). Подібні вимоги щодо складання прогнозованої фінансової звітності пред'являють також окремі банки СНД, які працюють з потужними корпоративними клієнтами. Крім того, проєКТовані фінансові звіти включаються у фінансовий розділ стратегічних планів, що розробляються як приватними компаніями, так і неприбутковими організаціями. Тому порядок, процес підготовки прогнозованих фінансових показників, методи прогнозування та оцінки прогнозованих показників включають деяку конкретизацію методики аналізу проєКТованих фінансових звітів.

Ці питання розглядалися в працях таких вчених як Редченко К.І., Головка Т.В., Сачової С.В., Ковальчук М.І., Хелферт Е., Брейлі Р., Майерс С. та інших. Проте, деякі визначення, за допомогою яких можуть бути реалізовані принципи та методичні підходи стратегічного аналізу і подальшого довгострокового, і короткострокового планування, вимагають конкретизації, доповнення. Тому мета даної публікації полягає у конкретизації та доповненні етапів і методів прогнозування показників проєКТних фінансових звітів.

Розрізняють історичну і прогнозну (проєКТовану) фінансову звітність підприємства. Історична звітність фіксує результати господарювання за визначений період, як правило, за минулий рік. Прогнозована (проєКТована) фінансова звітність формується до початку господарської діяльності відповідно до обраної стратегії підприємства.

ПроєКТована фінансова звітність включає: звіт про прибутки і збитки (звіт про фінансові результати), баланс, звіт про рух грошових коштів. Процес підготовки проєКТованих фінансових звітів, складених на основі Положень (стандартів) бухгалтерського обліку в Україні, починається з опрацювання відповідних звітів за минулий рік (або декілька років) і поділяється на декілька загальних етапів.

Першим етапом є прогнозування такого показника як доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг). Ця операція є ключовою і, певною мірою, визначальною для підготовки проєКТованих фінансових звітів. Прогноз обсягу

реалізації є відправною точкою для розрахунку показників звіту про фінансові результати та балансу. Це обумовлено тим, що вся діяльність тепер базується на прогнозі збуту і попиту споживачів: обсяг збуту в попередньому періоді, кон'юктура ринку, характер конкуренції тощо.

Другим етапом є підготовка проектного звіту про фінансові результати, що обумовлено необхідністю розрахунку суми нерозподільного прибутку, який залишається у розпорядженні підприємства і може бути реінвестований у виробництво, тобто спрямований на покриття майбутніх фінансових потреб.

Для того щоб спланувати прибуток, потік коштів, підприємство повинно скласти точний прогноз своїх прибутків і витрат. Для цього воно має бути впевненим у тому, що йому вдасться реалізувати певну кількість своєї продукції за визначеною ціною. Підприємство повинно точно знати витрати виробництва і збуту кожного свого виробу. Відсутність такого роду інформації означає, що підприємство йде на ризик, не знаючи своїх шансів на успіх.

Кожна стаття звіту про фінансові результати збільшується або зменшується відповідно до концепції складання прогнозу або на основі процента зростання (зменшення) обсягу реалізації продукції (так званий метод процента від продажу). Цей метод прогнозування ґрунтується на припущенні про стійке співвідношення різних статей звітності до обсягу реалізації продукції. Кожна істотна зміна ситуації збуту потребує коригування прогнозу збуту.

Доход (виручка) від реалізації продукції коригується шляхом вирахування податку на додану вартість, акцизного збору та інших необхідних відрахувань, а також собівартості реалізованої продукції, після чого отримується проектований валовий прибуток (збиток). Далі валовий прибуток (збиток) змінюється на суму операційних, фінансових та надзвичайних доходів (додаються) і витрат (віднімаються), податків на прибуток від звичайної та надзвичайної діяльності (віднімаються). Відмінністю проектного звіту про фінансові результати від звичайного є врахування прогнозу використання чистого прибутку для визначення такого показника, як доповнення до нерозподілених прибутків. Це пояснюється тим, що у розділі I "Фінансові результати" звіту ф.№ 2 "Звіт про фінансові результати" останнім показником є чистий прибуток (збиток), а проектований звіт повинен завершуватись визначенням суми, яка може бути реінвестована у виробництво (чистий прибуток мінус використання чистого прибутку). Крім того, розділи II "Елементи операційних витрат" і III "Розрахунок показників прибутковості акцій" у проектованому звіті про фінансові результати можуть не наводитися. Отже, проектований і звичайний звіти про фінансові результати не ідентичні.

Третій етап включає підготовку проектного звіту про фінансові результати і проектного балансу. Доповнення нерозподілених прибутків збільшує або зменшує величину власного капіталу у проектованому балансі. Статті балансу також можуть прогнозуватися із врахуванням майбутньої зміни обсягів реалізації або індивідуально.

Четвертий етап пов'язаний з аналізом показників проектової фінансової звітності і з утворенням додатково необхідних фондів (ДНФ). Це обумовлюється тим, що різні статті в активі балансу, з одного боку, і пасиві, з іншого боку, можуть змінюватися в процесі прогнозування по-різному. Тому проектований баланс майже завжди виявляється порушеним. У випадку, якщо у проектованому балансі актив перевищує пасив, різниця між ними являє собою, так звані, додатково необхідні фонди (ДНФ). Ця сума показує потребу у додатковому фінансуванні або за рахунок збільшення власного капіталу, або шляхом збільшення довгострокових і поточних зобов'язань.

Іноді прогноз пасиву перевищує прогноз активу. Тоді в проектованому балансі збільшують одну або декілька статей оборотних (рідше необоротних) активів. Як правило, на практиці надають перевагу збільшенню статей грошових коштів та їх еквівалентів. Статті, які використовуються для балансування (збільшуються внаслідок утворення додатково необхідних фондів – ДНФ), називаються регуляторними. Кожна з них прогнозується індивідуально і прямо не залежить від прогнозу обсягів реалізації продукції чи послуг.

Завданням стратегічного аналізу є вибір оптимального рішення щодо утворення додатково необхідних фондів за певних значень статей проекрованої фінансової звітності.

Прогнозування статей в проектованій звітності здійснюється за допомогою багатьох методів. За принципами формування прогнозу виділяють три групи методів: екстраполяцію, моделювання і експертні оцінки. Методи екстраполяції (найменших квадратів, рухомих середніх, експонсійного згладжування та інше) спираються на статистично обґрунтовані тенденції, зміни тих чи інших кількісних характеристик об'єкта. Екстраполяційні методи є одним з найрозповсюдженіших серед усіх способів економічного прогнозування. До методів моделювання належать прийоми структурного, сітьового, матричного моделювання та інші, які дозволяють отримувати прогнозні фінансові показники з допомогою певних моделей. Методи експертних оцінок належать до неформалізованих методів і застосовуються у тих випадках, коли не можливо врахувати вплив багатьох факторів через значну складність об'єктів прогнозування. Коли формалізовані методи прогнозування застосувати неможливо, доводиться вдаватися до знань і досвіду експертів.

Також існують й інші ознаки класифікації методів – за базисом прогнозу, за способом представлення прогнозних показників, за наявністю циклів. В залежності від базису прогнозу (основою припущення, концепції), на якому будується весь процес прогнозування і аналізу, виділяють наступні методи. Прогнозування з допомогою методу відсотку від продажу полягає у збільшенні (зменшенні) показника доходу від реалізації продукції (робіт, послуг), статей балансу і звіту про фінансові результати (крім тих, що не залежать від зміни продажу) на однаковий відсоток. Припущення про пряму залежність між темпами зміни доходу від реалізації та інших статей повинно підлягати перевірці. Прогнозування за допомогою регресійного методу (за умови існування лінійної залежності між показниками, що прогнозуються) дозволяє отримати майбутнє значення результативного показника. Наприклад, з допомогою рівняння лінійної регресії можна спрогнозувати майбутні витрати підприємства залежно від зміни обсягів продажу продукції за останні п'ять років. Прогнозування на основі методу нормативних коефіцієнтів має на меті отримання оптимального балансу і звіту про фінансові результати, на основі яких розраховуються нормативні коефіцієнти – рентабельність власного капіталу, ліквідність та інше. Подібний прогноз використовується для оцінки тих змін в активах та джерелах їх утворення, які необхідно здійснювати в майбутньому для досягнення оптимальної прибутковості та стабільного фінансового стану. Цей метод широко використовується компаніями, управління якими побудовано на концепції стратегічного контролінгу.

В деяких випадках доцільно здійснювати прогнозування з допомогою методу регулювання статей, коли прогноз статей проекрованої фінансової звітності складається з врахуванням інформації про майбутні управлінські рішення. Регульовані статті утворюються незалежно від обсягу продажу. В цьому випадку вказані вище методи застосовувати не можна, оскільки вони приведуть до неадекватного прогнозу. Прогнозування на основі регулювання статей застосовується тоді, коли адміністрація підприємства приймає суттєві, іноді далеко не оптимальні з фінансового погляду,

управлінські рішення, які мають стратегічний характер і можуть виявитися рятівними в умовах подальшої конкурентної боротьби. Стратегічні управлінські рішення іноді можуть призвести до тимчасового зменшення прибутковості, якщо є потреба у технічному переобладнанні, науково-дослідних розробках тощо.

Фінансові прогнози представляються з допомогою методів обробки детермінованих чисел (однозначно визначених, конкретних), нечітких чисел, довірчих інтервалів. Перший метод – метод обробки детермінованих чисел – в умовах високого ступеня невизначеності є не завжди доцільним. Останні два методи – нечітких чисел і довірчих інтервалів – дають змогу створити інформаційну базу для аналізу на основі сценаріїв і аналізу чутливості.

Процес підготовки проєктованих фінансових звітів не завжди відбувається протягом одного циклу. Нециклічний метод передбачає отримання кінцевого результату в першому наближенні, відразу після завершення необхідних розрахунків. Але більш точним і надійним вважається інтеративний (циклічний) метод, коли весь процес прогнозування (або певна його частина) повторюється з метою уточнення результатів. Цей метод зручніше використовувати з допомогою комп'ютерної техніки з метою зменшення трудомісткості операцій.

Різноманітність методів підготовки проєктованих фінансових звітів обумовлюється потребами користувачів стратегічної фінансової інформації, головними серед яких є керівники підприємства. Проєктовані звіти практично відображають уявлення адміністрації про те, яким чином підприємство буде функціонувати у майбутньому з врахуванням можливих змін в економічних, соціальних, політичних, правових і конкурентних реаліях. Для аналітиків, які займаються підготовкою стратегічної фінансової інформації, важливим аспектом є володіння базовим інструментарієм створення, обробки та аналізу проєктованих фінансових звітів. Вміння підготувати проєктовані фінансові звіти і вибрати оптимальну фінансову стратегію на майбутнє є запорукою уникнення помилок у бізнесі, основою для управління фінансовою та інвестиційною діяльністю підприємства.

Таким чином, прогнозована (проєктована) фінансова звітність є інформаційною базою не тільки для управління підприємством, а й для отримання позик. Відсутність такого роду інформації свідчить про ризикованість діяльності підприємства. Прогнозована фінансова звітність – це майбутній дохід, витрати і прибуток, які використовуються у фінансовій моделі, та майбутній фінансовий стан підприємства.

Список літератури

1. Брейли Р., Майерс С. Принципы корпоративных финансов. Пер. с англ. – М.: ЗАО "Олимп – Бизнес", 1997.)
2. Ковальчук М.І. Стратегічний аналіз у сільському господарстві/ Навчальний посібник. - Київ, 1997
3. Радченко К.І. Стратегічний аналіз у бізнесі. - Львів: "Новий світ, 2002;2003.
4. Головка Т.В., Сагова С.В. Стратегічний аналіз / Навч. – метод. посібник для самост. вивчення дисципліни (За ред. проф. М.В. Кужельного). К.: КНЕУ, 2002.
5. Хелферт Э. Техника финансового анализа / Пер. с англ. под ред. Л.П. Белых. – М.; Аудит. ЮНИТИ, 1996

В статье освещаются методика проектирования финансовых отчетов, этапы подготовки проектируемых (прогнозных) финансовых отчетов, методы прогнозирования и анализа финансовых показателей. При прогнозировании деятельности предприятия используются производственные программы, сметы расходов, программы сбыта.

In the article the method of planning of financial statements, stages of preparation of the designed (prognosis) financial statements, are lighted, methods of prognostication and analysis of financial indexes. At prognostication of activity of enterprise the production programs are used, the estimated expenses, programs of sale.